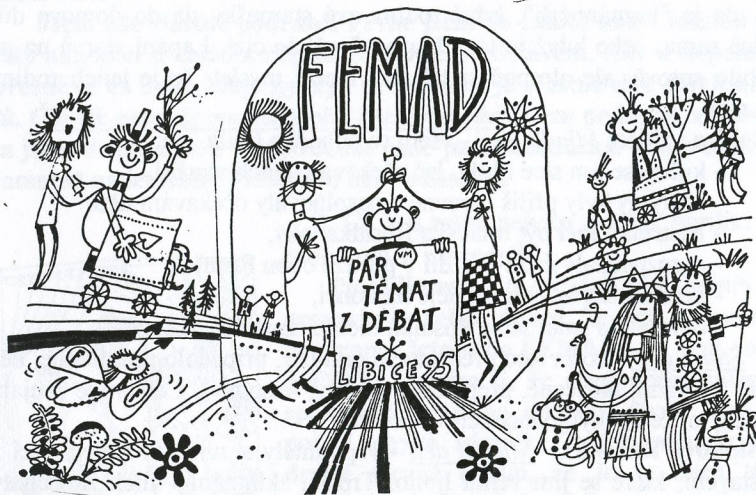

FEMAĎÁČEK '95

5-6

neděle 24. 9.

Diskusní klub dětí

Bajaja: Mladší děti (7-11 let) - ... aneb "jak to bude, jak to bylo" aneb "Děvče pro všechno". Tato skupina dětí měla místy problémy s orientací ve vztazích mezi postavami a při jednání s loutkou (je Maruška zavěšená na stromě už na scéně nebo ještě ne?). Moc se jim líbily loutky, a to především Kačenka.

Starší děti (11-15 let) - ... aneb: "I když člověk vyroste, může mít fantazii dítěte". Povšimly si podobnosti scény s představením Mrakavy, ale tentokrát se jim scéna zdála lépe využítá. Zaujalo je i její představování během písniček, které jim spolu s jasnými znaky umožňovaly bezproblémovou orientaci mezi postavami. Ocenily herecké výkony i technickou stránku věci. Začátek vnímaly jako "divadlo na divadle".

Létající dědeček: Mladší děti - ... aneb: "Lidi nemají být zlí na staré lidi", "Když má někdo moc, nemá toho využívat". Nejvíce se jim líbilo, že hrály děti, které se samy báječně bavily. Hlavním problémem byl pro ně zcela chybějící tatínek, protože: "přece není možný, aby pořád nebyl doma." Všem porozuměly a moc se jim to líbilo.

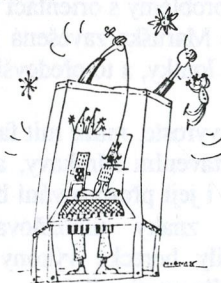
Starší děti - ...aneb: "Starým lidem je nejlépe doma a nedělají městu žádnou ostudu". "Když nemají rodiče na děti čas, mají ho prarodiče." Představení rozpoutalo velkou diskusi, a to spíše nad samotným tématem, nežli nad jeho ztvárněním, které děti přijaly stoprocentně. Líbila se např. celková stavba, scéna vzpomínání maminky na dědečka, schovávání staroušek i jejich zachraňování, maminka a teta Bětka, loutky, šála ... Nechápaly ale, proč děti nezachránily i ostatní staroušky. Zamýšlely se nad tím, zda je "humánnější", když rodina své staroušky dá do domova důchodců sama, nebo když je tam "nažene" někdo cizí. Lapání starců na ně působilo surově, ale alespoň si tak prý mohli myslet, že je jejich rodiny mají rády.

Babice vrbyce: Mladší děti - všem se pohádka líbila, ale:

- kulisy se jim sice líbily, leč očekávaly jejich využití,
- kostýmy byly příliš barevné a nesplňovaly očekávání dětí,
- hastrman měl být mladší a Rusalka taky,
- nerozpoznaly žádný rozdíl v povaze obou Rusalek,
- nerozuměly zdržování děje na konci,
- tancovat a smát se se Rusalka mohla naučit bez kouzel ...

Starší děti - zcela toto představení odmítly, připadalo jim dlouhé, dětské, televizní, ukřižované, přepřávané (kulisy, kostýmy). Celkem je zaujala Babice a to, že děj byl jednoduchý a ucelený.

Šípková Růženka: Mladší děti - vzpomněly si na řadu scén a věcí z představení, které se jim velmi líbilo. Trošku zklamání v nich zanechaly loutky, ne zcela splňující to, co herec nasliboval. Dělal jim velkou radost, že si mohly hrát a zpívat spolu s "veselým strejdou". Nicméně vůbec si nevybavily poslední slova o odpouštění, která už zcela zanikla s koncem příběhu.

Starší děti - označily toto představení za zatím nejlepší, a to pro:

- spolupráci s divákem,
- rozmanité, propracované loutky,
- upřímnost herce, který věděl, co chce, bavil se a člověk by mu věřil úplně všechno,
- přeměnu sudičky na konci,
- inovace známé pohádky ...

Bláhové pohádky: Mladší děti - ... aneb: "Vyprávění starého slepce". Představení je příliš nebavilo, ale přesto rozpoznaly základ tří pohádek o lásce, líbila se jim hudba, vztah Bláži Bláhové k slepci a čtení dopisů. Mátlo je to, že Brambora byl slepý a přesto říkal: "Když jsem se nedíval ...".

Starší děti - většina z nich usnula, a to proto, že je uspala příjemná hudba, pomalé tempo a děj, který nepochopily. Tato starší skupina vůbec nepřijala nastolenou poetiku a atmosféru.

Staré pověsti české: Mladší děti - nejvíce se jim líbila svatba, kůň, hudba, která nebyla "z našich dob". Znělka tam byla proto, aby nikdo neza pomněl, že je hráno o starých pověstech českých. Nudila přestávka, která byla příliš dlouhá. Nejvíce si děti pamatovaly nejakčtenější a nejbrutálnější scény.

Starší děti - většinou se představení líbilo (jeden hlas byl silně záporný - označil je za příliš laciné). Líbila se funkční scéna, loutka vládce a hraní na loutky (vadilo jim ale jejich mlácení do hlav), scéna vyzývání, některé gagy. Refrén se neměl tolikrát opakovat, také bojové scény by si přály obměnit. Místy se jim vše zdálo příliš hlučné. Představení zařadily do kategorie "divadlo pro školy" pro jeho názornost a stručnost.

- zapsala Petra Rychecká -

Seminář A - Zajíc, Vošická, Slavík

Setkání šesté: HRAJEME SI a RETARDOVANÝ VODNÍK

Létající dědeček Hudradla ze Zlivi přinesl závažné téma. Po představení si děti malovaly lásku, cit, radost a vyprávěly o tom, jak svého dědečka starostovi nevydaly. Mírek Slavík si pamatuje, že když "svým dětem" poprvé přinesl obrázkovou knížku s minimem textu, děti odmítly tento příběh hrát. Zdálo se jim, že poselství rozumí a to stačí. Musel je tedy "pedagogicky" přesvědčit. Dospěli si po zhlédnutí "slavíkovské inscenace" kladli řadu otázek. Je to více divadlo či diskuse s využitím prostředku divadla? Je tato inscenace více divadelní než ostatní Slavíkovy kusy? Více se přiklonili k názoru, že Létající dědeček pokračuje v cestě za divadlem (patrně už z Kulíčky) a programově ve všech složkách staví na divadelních principech (bude charakter, vztahy postav, dramatické situace). Po režijní stránce dobře postavená inscenace měla díky trémě a rozhozenosti dětí (vrátily se ze zájezdu z Portugalska, kde vystupovaly s jinou inscenací) problémy ve znakovém zmatku (např. na počátku nebylo čitelné, kdo je kdo), nefungovaly některé klíčové divadelní obrazy (lod na začátku apod.). Nepochybujeme přitom o opravdovosti a poctivosti dětí z Hudradla a jejich vztahu (až na ojedinelé hlasy hovořící o manipulaci dětí z hlediska tématu).

Bajaja hudebního divadla z Litomyšli není klasickou pohádkou o lásce a statečnosti, nýbrž hrou "na". Mohla by fungovat na partnerském principu (vzpomeňme na Pejška a kočičku z Polné). VI. Zajíc dokonce tvrdí, že viděl představení Bajaji, které takto fungovalo a při němž mu nevadilo, že se nehraje téma pohádky. Je totiž možné přistoupit na vlastní variaci pohádky, ale pouze za jediného předpokladu: když nová variace jde nad vlastní pohádku a něčím novým ji obohatí. Tím posunem měla být podle VI. Zajíce u této inscenace právě partnerská hra na Bajaju. V Libici z toho zbyla recese

(tak představení pojmenovaly děti ze Slaného), v níž se nehrají situace, ale pouze jednotlivé výstupy, jež navíc ještě přinesly pro diváka nečitelné vystupování a vstupování do postav. Z hlediska dětského diváka je pak nezbytným předpokladem jakékoliv pohádky naruby znalost původního východiska. Co však v případě, že děti odchované Ninjou a Růžovým pante-rem opravdu Bajaju neznají? Tato otázka zůstala nezodpovězena. Škoda za-
jímavé výtvarné složky.

Babice vrvice pražské poetické kavárny Viola je typickým zájezdovým představením. Ostatně devadesát procent produkce pro děti má tuto nebo ještě horší úroveň. Učitelé často argumentují tím, že se takové divadlo dě-tem líbí. Nebylo tedy patrně překvapením, že také děti v Libici Babici zcela neodmítly (bylo to barevné a vystupovali zde živí lidé, nikoliv loutky). Je tedy na nás dospělých, co dětem nabízíme. Hodnocení Babice bylo v semi-náři rezolutně negativní. VI. Zajíc dokonce prohlásil, že hra nemá téma (pokud za téma nechceme považovat falešné slibování, lhaní, neplnění úko-lu a stejně všechno dobře dopadne), nefunguje jediná složka od textového balastu po hudební a výtvarnou, jediná dramatická situace). Mezi semina-risty nenašel zásadního odpůrce. Hovořilo se o tom, že vodník i rusalka jsou patrně retardovaní, např. se chtějí utopit a vodník se zoufale dožaduje vody a nijak si nepovšimne, že stojí u rybníka. Představení potvrdilo zkuše-nost, že dospělí jsou plně odpovědní za to, co nabízejí dětem. Děti neroze-znají hranici mezi uměním a kýčem, povšimnou si jednotlivostí (děti ra-dostně přijaly kopnutí Babice a dokonce kuňkaly), méně vnímají celek.

Setkání sedmé: RADOST, ZMATEK, ROZPAKY

"Smějeme se od rána", napsaly děti po představení Šípkové Růženky. Vít'a Marčík v roli králova šaška, vyprávěče příběhu, je hybatelem, s nímž inscenace stojí a padá. Rožnovský "chasník" v dobrém významu toho slova, se dokázal dostat z každé situace, aniž vypadl z řádu své inscenace. Patrně je i možné, že ony z hlediska věkové adresy trochu sporné mezihry, byly určeny pro nás dospělé, teď a tady a nepatří k běžné "výbavě" představení. Inscenace je jednotná v prostředcích, dokáže v řádu loutkového divadla překlenout některé nástrahy (např. jak udělat krásnou loutkovou princeznu). Pevnou dějovou kostru tvoří klasická pohádka, s níž se nepracuje naruby. Temporytmicky se střídá gradace a ztišení. Jako divadelní chybu označil seminář konec, kdy Vít'a nenechal doznít situaci a vstoupil do ní s didaktickou záležitostí. Zaujal kontakt s publikem, zdá se, že nejen děti, ale i dospělí si s chutí Šípkovou Růženku zahráli.

Diskuse o **Bláhových pohádkách** svitavského "C" měla dvě části. V první představení reflektovali semináristé, v druhé poetiku souboru vysvětloval Vl. Zajíc. Své dojmy z představení pojmenovali semináristé jako zmatenost a únavu. Žánrově si ho označili jako volné lepoporelo, v němž chybí jednotlicí prvek (slepý harmonikář s kytarou jím pro ně nebyl) a představení jím na začátku nenabídlo klíč. Připadali si trochu jako za skleněnou stěnou, neboť ze hry byli vynecháni. Bavili se jednotlivostmi, měli příjemný pocit z hudby. Některým se zdálo, že se stylově mýjela s představením, jiným nikoliv. Vl. Zajíc své vysvětlování zahájil upozorněním, že si není jist, zda nemluví spíše k inscenaci než k tomuto představení. Bláhové pohádky jsou pocitovou inscenací, postavenou na velmi osobité poetice. Zvláštním způsobem pracuje s vyprávěním (začne jako dialog, který cosi sděluje, dialog postav, zároveň dialog s divákem, uprostřed se láme a začne sdělovat cosi jiného) a s písněmi, jež divadelně odkazují k muzikálu, operetě. Soubor sděluje svůj postoj ke světu, který může být stále lepší (např. umět si dát radost, nenahrazovat životní hodnoty penězi apod.). Nedoslovnost vytváří napětí, ztišení, ztlumení světla vede diváka ke zpozornění. Nicméně signály pro diváka jsou stále kratší, takže pokud nezná poetiku souboru, nechytne se. Není to ale jeho chyba, říká Vl. Zajíc, je to chyba těch, co hrají. Divadlo je přece komunikace.

Staré pověsti české brněnské Radosti přijali dospělí na rozdíl od dětí s rozpaky. Plynou z lineárního temporytmu, z jednotvárnosti prostředku. Obojí přestává fungovat v okamžiku konfliktu, tj. jiné dramatické situace. Poetika inscenace se láme po přestávce, kdy je laskavý nadhled nad českou historií nahrazen klauniádou a drastickou komikou (některé udivovalo, že je Přemysl traktován jako pitomec). Byl odmítnut vstup do publika jako samoučelný. Vl. Zajíc vysvětlil, že jde o první inscenaci Radosti po vstání di-

vadla z popela (tj. před rokem po nástupu V. Pešky, který mladé herce musel takřka všechno naučit) a konstatoval, že rytmus představení se rozsypal pět minut před přestávkou a herci se chytili až před koncem. Zdá se, že přestávka vůbec s představením zahýbala a mnohé by se vyřešilo, kdyby představení skončilo před cestou do Stadic.

- diskusi zprostředkovala Lenka Lázniovská -

Seminář B - Milan Schejbal, Alena Urbanová, MUDr. Václav Morava
Setkání šesté - KULICH, NETANČÍČÍ RUSALKA a POHÁDKA PRO PUBERTÁKY

Tentokrát se hovory o představeních Šípková Růženka, Babice Vrbice, částečně i Bajaja natolik prolínaly, že bylo jen obtížné je zpětně rozdělit. Proto promiňte občasné zkratky.

Šípková Růženka: Představení braly více starší děti, ale líbilo se, jak všichni spolupracovali. Některým dětem se moc loutkové představení nelíbí, mají z toho strach. Objevil se i (dětský) názor, že v představení jsou písničky pro ty malé, aby je to bavilo. Naopak byla oceňována hezká nálada, neshazování vyvolaných dospělých, i když to je poněkud diskutabilní - někteří mohou být tímto způsobem poněkud zaskočení. Plakáty, které děti malovaly, je nutily nepopisovat, hledat jak rozhovor, komunikaci, náladu přenést na papír. Na plakát malovaly herce s kulichem, neboť jim svojí aktivitou a vztahem k nim připomínal jejich oblíbeného pedagoga jménem Kulich. Dlouhou diskusi vyvolalo "ponaučení" na konci. Děti "vzaly" takto přímo řečené ponaučení jen proto, že je to dokonale předem připravené. Herec se chová naprosto bezelstně, upřímně. Problémem ovšem je, o čem se hraje a o čem je ponaučení nakonec. Odpouští se sudičce, ale první odpouštění by mělo jít od ní - ona byla vědomě nepozvána - oni na ni nezapomněli. Problémem je i otázka zla a dobra v této pohádce (ale to je již i v původní ŠR - v ní není základní konfliktní situace). Proto zde lze rozvíjet bohatší hru nad předlohou, než například u Bajaji (viz dále).

Babice Vrbice: Inscenace má dle názoru menších dětí lepší děj, je pro ně strašně důležité, že pro ně hrají dospělí. Všechno bylo hezky udělané, vyrobené. Tomu odpovídaly i obrázky, které "popisovaly" scénu a aktéry. Představení bylo klasickým příkladem toho, jak dospělé divadlo tohoto typu zneužívá dětskou bezelstnost a důvěřivost - děti odpouští to, co by vlastně odpouštět neměly - hereckou lež, šaržírování, obehřívání každého motivu (který je vždy více ve slovech než v reálu) ze všech stran, brání dětí jako nemyslicích "blbečků", ukecanost, nemožnost jednání, málo dramatických situací... Smutné však je, že Babice Vrbice nepatří na tomto poli ještě k tomu nejhoršímu. Asi by (snad) stačilo jen mírně zjemnit, propracovat, zdivadelnit, opustit šarže a apriorní podceňování dětí.

Problém tématu: První dojem děti - bylo to hezké a měli se rádi. Ze strany Rusalky nejde o lásku, ale o "slepé zamilování", ze strany vodníka jde o využívaní na práci podle vzoru "něco za něco". Nesrovnalost věku herců vadila téměř všem dospělým - ne tak dětem, které si do postav projektovaly sebe. Objevil se i hlas, že tato pohádka v nafilmované podobě může jít bez úpravy do televize - je to líbivé a nemá to žádný kontakt s divákem. Dalším, stále diskutovaným problémem je Rusalka, která neumí tančovat (vždyť je to její profese), to se ale přeneslo i do diskuse o Bajajovi. Snad v původním textu nemohla Rusalka získat lásku, dokud nebyla sama sebou - ale v inscenaci to nebylo.

Bajaja: Jde zdánlivě o podobný princip s ŠR - hra na notoricky známou pohádku jako jeden ze základních principů. Ale (pomineme-li problém, zda je Bajaja opravdu notoricky známý) zde nepřeskočila ta jiskra komunikace. Oni nemají pohádku jako záminku ke komunikaci - oni komunikují spolu (a s Šemíkem) v pohádce, až sekundárně to přechází na diváka, kterému je mnohé přiznaně vyprávěno. Dramaturgické úpravy, změlčující původní pohádku, zamlčující zlo (dementní drak - jakou má hodnotu vítězství nad ním?) nejsou dobré. Problematický je i vztah šaškokrále a děvčete pro všechno, který nefunguje, v závěru mizí bůhvíkem. Bajaja byla spíše pohádka pro pubertáky, kteří si v ní najdou jiný smysl. Chybí motivace k čemukoli. Jediný závažný motiv byl v tom, že se princ zamiloval do Marušky. Tak si ji měl hned vzít a nedělat na ně "Ba, ja, ja". Velikým problémem českých divadelních pohádek iks let je, že draci nežerou princezny, loupežníci neloupí, kouzelníci jsou sklerotičtí a potrhlí, otcové králové jsou staří a senilní - vše zavinil nechtěně Josef Lada a (možná již chtěně) jeho nohsledové a následovníci. Drak ve zhlédnutém Bajajovi má vytřeño (vymašitno) žemlema a není žádný důvod, proč k němu vůbec princezny jdou.

Létající dědeček: Drtivou většinu téma velmi zasáhlo, zejména zapůsobilo prolnutí s hlediskem - dědečkové a babičky mezi diváky. To bylo silné nejen z hlediska dění na jevišti, ale i proto, že je někteří diváci nedali. Představení i téma bylo krásné. Po polovině cítili někteří nějaký zásek, zpomalení. Bylo to v době, kdy televize vysílala záběry z nového domova, děti své blízké zpočátku ani nepostrádaly. Také objevení "staříků" před maminkou bylo bez gradace, napětí. Na konci chybí zřetelně vyjevená radost, proč děti ty staroušky doma vlastně chtějí. V dětské skupině se původní dva důvody - jestli měly strach o ně a stýskalo se jim nebo jestli se bez nich nudili a neměly si s kým hrát - postupně slily a zůstalo od každého trochu. Pro děti byla problémem spoluúčast dospělého na jevišti - pro ně je to, co my vnímáme plynule (malé děti, starší děti, skorodospělé děti a Mírek) rozloženo jinak: děti a dospělý. Vůbec by jim nevadilo, kdyby i dědečka hrálo dítě nebo kdyby všechny dospělé hráli dospělí. Pro některé byl nesoulad v hereckých prostředcích: "Mírek nemusí dělat skřeky, aby vypadal jako dědeček" (nejmenovaný lektor), ale děti hrající dospělé se stylizují. Inscenace je strašně komplikovaná stavebně i dramaturgicky - je složitá v nárocích na hereckou práci. Mírek Slavík (jako ostatně vždy) položil laťku výše, děti se jí snaží alespoň dotknout. Proto každé představení dopadne trochu jinak a souhra někdy nefunguje. Problémem v diskusi se ukázal být i koš jako domov duchodců (ale víceméně přijato) a létací stroje na osvobození staříků (více diskutabilní). Asi tím děti hledaly prostředky, kterými zvládnou to, co nemohou být schopny zahrát psychorealisticky. Děti se rozdělily na více a méně citově založené. Diskutovaly mj. i o tom, zda neměly děti zachránit i ostatní. Hodně se v jejich projevech objevovalo fungování rodiny. Některým vadilo násilí (drastické chytání dědečků pro ně bylo "zu viel").

Bláhové pohádky: Vzhledem ke krátkému semináři jsme stihli jen dojmo- a odbornologii dětí a jejich pedagogů. Ta Nechápavá pohádka v titulku je jedním z dětských názvů. Znamená, že se to těžko chápalo. Děti říkaly, že "rozum byl unaven". Opět se rozdělily. Ty, které již měly nějakou zkušenost s divadlem a dívky, které hledaly všude příběh, to buď odsoudily, nebo nerozuměly. Některým dětem z toho bylo až nedobře, přestože oceňovaly skvělou hudbu, nápady, světla. Snažily se vymýšlet, jak to "předělat". Druhou skupinu utvořily děti různého stáří citově založené - bylo jim z toho příjemně, i když to nedokázaly zdůvodnit. Ve všech dojmech převažuje hudba, ta vše přebila. Líbily se i texty. Soubor názory dětí příjemně potěšily - normálně tuto inscenaci pro děti nehraje. Rozvrstvení reakcí dětí odpovídá rozvrstvení našeho národa. A představení je spíše určeno múzickým typům. Lyrika. Někteří nechťeli inscenaci nazývat pohádkou. "Pohádka musí mít děj a pravda ne" (malý chlapec).

- diskusi zprostředkoval Karel Tomas -

Zeptali jsme se

vzácného, řekl bych "utajeného" hosta - pozorovatele - paní PaedDr. Dariny Martinovské, náměstkyně primátora hlavního města Prahy:

1. Jste poprvé na FEMADu a poprvé jako pozorovatel. Jak jste k nám našla cestu?

Jsem zde vlastně podruhé. Prvně jsem do Libice nad Cidlinou zavítala náhodou a zhlédla nějaké příšerné představení. Ani si nepamatuji přesně co to bylo. Moje nynější přítomnost je vlastně sled mých návratů. Člověk nemůže opouštět věci které má rád! Jsem pedagog, absolvovala jsem dramatařák a v neposlední řadě jsem loutkářka. Proto moje přítomnost na letošním FEMADu není náhodná.

2. Co Vás zatím nejvíce zaujalo, myslím z programu 1. víkendu?

Potěšili mne, a to strašně moc, bratři Formanovi. Je velice dobré, že byli zařazeni do programu letošního FEMADu. A pak soubor JONÁŠ. Myslím si, že s výběrem může být spokojený zejména dospělý divák. Pro děti pořád chybí klasické velké pohádky. Na druhé straně chápu, že je to dnes těžké, náročné - i finančně. A je to patrně veliká "kláda" i pro herce samotné. V tomto smyslu si myslím, že divadlo, jako takové - a zejména loutkové - je strašně moc dlužné našim dětem.

3. Jak jste spokojena s organizací FEMADu?

Je to perfektní. Líbí se mi zejména pozice pozorovatele. Dále i to, že se to všechno děje a odehrává o dvou víkendech za sebou. Je to zkrátka dobře vymyšlený.

4. Setrváte až do samého závěru FEMADu?

Ráda bych, ale bohužel povinnosti mě "odvelí" již v sobotu večer do Prahy, kde se účastním oslav 120. letého výročí Dopravních podniků hl. m. Prahy. V pondělí budu přítomna slavnostního znovuotevření Městské knihovny v Chrudimi. Takže zdravím FEMAD a všechny organizátory a účastníky. Nashledanou na příštím, v Libici nad Cidlinou jubilejním, 10. ročníku FEMADu.

- za FEMADÁČEK se ptal L.H.L. -

Zpravodaj 23. ročníku FEMAD v Libici nad Cidlinou 15.-17. a 22.-24 září 1995

Vydává nákladem 80 výtisků z pověření Přípravního výboru FEMAD '95 redakční rada ve složení: odpovědný redaktor Mgr. Ludvík Horváth, redaktoři: PhDr. Vítězslava Srámková, Lenka Lázhovská, Karel Tomas, Petra Rychecká, technická spolupráce Jaroslav Vondruška mladší, grafika a ilustrace: MUDr. Václav Morava

Cena : 5,- Kč